

vzemo in pošljejo s poročilom tekom treh dni okrajnemu preostojstvu.

Ti ravnanji vinar bezek. Prepričani smo, da bo ta vest presna vse tovarise in tovarisece, ki so ga poznali. Poznan mož med vsem učiteljsvom, ce ne osebno, pa po svoji delni dolgoletni duševni voditelj slovenske metrike in pedagogike. Zvest in iskren sodrug slovenskemu učiteljsvu, v katerega urazbi se je cuti prijatelja med prijatelji in iskren urazdnik med učiteljsvom. Temelj in ooseben v svoji stroki je neizprosnu korakal po svoji zacrtani poti — z delom naprej! Iztrgala ga je iz nasih vrst tragica smrt! Bezek je bil temeljni pedagogski pisatelj, filolog in kritik. Zaradi svojega povsem modernega stansa kot pedagogski pisatelj je uzival med učiteljsvom mnogo ugleda. Bil je tudi dolgoletni urednik „Lj. Zvon“. Za danes javljamo tovarise in tovarisicam samo to kratko tragico vest in objavimo v priložnji steviki mozu dostojnejši spomenik.

— **Belokranjsko šolstvo.** Ta mizerni naslov se bo se večkrat ponavljaj. Povdarjam, da niso mogoče radi osebne kaprice, ampak je nujna potreba, ki mi ne da miru, da se pecam še nadalje z mizerijo belokranjskega šolstva. Na zaunjem zborovanju smo cuti toliko pritožb, da bi lanko napolnili ves list. Naša srca želja je, da se slednjič le zganejo oblasti in urede razmere, kajti sicer moramo odkloniti prav vsako odgovornost tako glede vspehov pri pouku in odgovornost glede na škodo pri šol. posloplju. Kaj pa je krivo vsemu? V prvi vrsti gluha ušesa naših oblasti žalostne pretokosti. Med te spadajo seveda nadzorniki, ki se v strahu za svoj stolček niso upali sitariti okoli predsednikov okr. šol. svetov. Leto za letom se ponavljajo sledeči slučaji. Pri šoli je treba popravila. Vodstvo se obrne do krajnega šol. sveta, ki nima za take stvari nikoli smisla. Ko to ne pomaga, zaprosi vodstvo pomoči pri okr. šol. svetu. Ta ukaže kr. šol. svetu izvršiti popravila, šol. vodstvu pa poročati, če so se izvršila. Popravila se ne izvrše in treba je prositi vnovič pomoči. Kr. šol. svet dobi vnovič ukaz, ki pa ostane brez moči. Stvari se vlečejo v neskončnost, in šola trpi, razpada. Oblast brez eksekutivne moči ni oblast! Ko vidi učitelj, da ga oblasti ignorirajo, začne ignorirati še on. Veselje do šole in kraja gineva in hajdi izgrabi! V kak prid šolstvu so take razmere, vemo. Zato je edini lek vstrajati pri delu in moledovanju, dokler niso zadeve urejene. V naši državi se ne smejo take stvari več goditi! Če bi se pa hotelo kje kaj sličnega dalje počenjati, bomo nastopili z vsemi sredstvi proti takim razvadam. Sram nas zaradi tega ne bo, ker ne delamo iz kakih sebičnih namenov, ampak nam je mar edino le napredek našega naroda, katerega učitelji in vzgojitelji smo. Za danes konstatiramo samo, da se niso razmere pod jugoslovansko vlado še prav nič izpremenile. Nujna potreba bi tudi bila, da se preseli okr. šol. nadzornik vsaj za nekaj časa v Črnomelj, kajti iz Novega mesta do Starega trga, Vrha, Vinice, Adlešič, Bojancev, Stare Lipe, Tribuč in Gribelj je le predaleč in to zlasti v zimskem času! Tako pa rajšajo akti iz Črnomlja v Novo mesto in nazaj in love drug drugega, a prizadeti čakajo celo večnost na rešitev. Vpeljejo se naj uradni dnevi pri nadzorniku, ker sicer se navadno zgodi, da se pripelje nadzornik v Črnomelj ravno takrat, ko ga iščeš v nujni zadevi v Novem mestu. Ravno v današnjem času je nadzorovanje potrebno, ker potrebujemo mnogo svetov in podpore. Ravno tako je potrebno, da ima nadzornik tudi kako pisarniško moč, kajti sicer ne more opravljati svojega posla v polni meri. Odločna naša zahteva, da se imajo pregledati službene zadeve zadnjih deset let, se mora udeležiti. Zahtevala je to že „Zaveza“. K temu spadajo tudi nove stave, ki se naj temeljito pregledajo, kajti danes se rušijo ravno v Belokrajini nove šole in nudijo zavetišče nevarnim gobam, kakor je to n. pr. na Talčjem Vrhu.

— **Razposlal sem bil vsem šolskim vodstvom okrožnice** z vabilom za pristop v našo Slovensko Šolsko Matico in na vplačanje članarine. Tostran Wagensperka v litijem sodnem okraju, se je zglasil za pristop in vplačal članarino, razen učiteljsva litijske šole, samo 1 tovaris. Kaj pomeni to? Tovariši, storite tako, svojo dolžnost! B. Andolšek, poverjenik.

— **Širjenje slovenskih učiteljskih listov med učiteljsvom v Srbiji.** To delo in nalogo si je nadejal tovariš M. V. Popovič v Beogradu. V „Narodni Prosveti“ piše toplo pisan članek v tem smislu in propagira misel, da se morajo stanovski listi vzajemno izmenjati razširjati med srbskim in slovenskim učiteljsvom. V članku opisuje našo stanovsko-časniškarsko organizacijo in našteva vse liste, ki jih izdaja naša organizacija. Ponudil

se je, da bo on posredoval srbskemu učiteljsvu pri naročitvi listov. V članku tudi opisuje sličnost slovenskega jezika s srbskim in njega lahko razumljivost. — **Akcija tov. M. v. Popoviča** mi najtopijeje po. Iravljamo, ker na ta način nastopamo pot k pozitivnemu in reineremu ujemjenju. „Zaveza“ je šla v tem oziru se dalje in je dala svojemu delegatu nalogo, da pri skupni seji v Beogradu predlaga, naj srbsko učiteljsvo pošilja „Narodno Prosveto“ na vsa naša okrajna učiteljska društva, mi pa jim vračamo v zameno njihovim okr. uč. dr. „Učiteljskega Tovarisa“. S tem napravimo zopet korak naprej k medsebojnemu spoznavanju in proučevanju medsebojnih razmer.

— **Šolski list.** Vse tri stopnje Šolskega Lista bodo dotiskane do 31. dec. t. l. Razposiljali jih bomo takoj v pričetku jan. 1920. na kar opozarjamo p. n. šolska vodstva in ostale naročnike.

— **Založništvo.** — **Doprsal kip Simona Jenka primeren za šole** in pisarne je založila „Učiteljska tiskarna“. Kip služi kot okras za vsako sobo in je umetniško delo akademičnega kiparja Repica. Cena je za sedanje čase minimalna, ker stane samo 100 K. Šolskim vodstvom in uradom izdelek toplo priporočamo. Naroča se v „Učiteljski tiskarni“.

— **Bogato darilo.** Trški aprovizacijski odbor v Šmarji pri Jelšah je izročil ves svoj čisti dobiček šolskemu vodji g. Hinku Sumru in sicer: 4158 K 24 v ljudski šoli za učila, 700 K obrtni nadaljevalni šoli s trgovskim tečajem za pisalni stroj. Vsa čast blagim dobrotnikom! Šola ima malo prijateljev, dobrotnikov in zaščitnikov, a ima jih vendar le. Zato mora učiteljsvo tem maloštevilnim vsetej in povsod in ob vsaki priliki izražati priznanje in zahvalo ter izkazovati vse spoštovanje.

— **Namesto venca na grob svojemu tovarišu, Josipu Svetlinu,** nadučitelju v Poljčanah, je darovalo slovenjebistriško učiteljsko društvo 60 K „Družbi sv. Cirila in Metoda v Ljubljani“.

— **Jugoslovanske jaslice.** Umetniška propaganda je prišla na lepo misel, založiti jugoslovanske jaslice. Naš mojster Gaspari je oblekel vse „pastirce“ in druge častilce okoli betlenemskega hlevca v slovenske, oziroma jugoslovanske noše. Kompozicija jaslic je prav dobra in posamezne figure so izborno pogodne. Celoten vtis je zelo slikovit — izborno učinkujejo pestri „pastirčki“ na temnozelenu mahovitem ozadju. Večrazrednicam bi došle jaslice mogoče prav celo pri risanju. Prepričani smo, da bode občinstvo rado seglo po njih in z lahkoto pogrešalo druge jaslice, švabskega izvora.

— **Še enkrat belokranjsko šolstvo.** Motiš se prijatelj, ki si to še v spominu naši članki o belokranjskem šolstvu, če misliš, da se je kaj izpremenilo pri nas. Prihajemo danes, da vlada pri okr. šol. svetu vedno večji nered in da so vse prošnje bob v steno. Da pa ne bo mogoče misliti črnomaljski sportsman, da je šola in šolstvo zadnje na svetu, bomo naredili že potrebne korake, da dokažemo nujnost in potrebo ureditve šolskih razmer. Prinesli bomo prav vse na dan, ker ne moremo dopustiti, da bi šlo tako škandalozno dalje. Danes pač ne bomo več trpeli, da bi stanovalo učiteljsvo po opisanih beznicah, ki so za vse prej, kakor pa za stanovanje človeku. Zamude, kolavdacije, popravila in drugo počiva še letos popolnoma. Za slavnosti in svečanosti dobivajo šole d o s l e d n o prepozna obvestila. Ali se dela to mogoče namenoma? Tudi to je lahko mogoče pri posili Jugoslovanih, ki niso zmognili niti slovenskega jezika. Belokranjsko učit. društvo bo ze naredilo svojo dolžnost!

— **Dne 26. oktobra t. l. je umrl pri Sv. Jurju ob Ščavnici** vpokojeni učitelj in posestnik tov. Anton Munda, star 78 let. Ze za časa prve reformacijske dobe je deloval kot mlad, a samostojno stvaren učitelj na spodnjem Stajerskem in vzgojil kot strog in pravičen človek značaje, katerih imena so danes tudi širše znana. Med njegovimi učenci naj se le omenijo: dr. Anton Koroseca, dr. Franc lešiča, dr. Jakob Zmavca in veliko drugih. Deioval je pa tudi kot glasbenik in marsikatera cerkvena in takozvana ljudska pesem se najde kot njegov izdelek v domačem arhivu. Bridka usoda, ki doleti navadno človeka, mu je vsled živčne bolezni preprečila njegovo nadaljnjo učiteljsvo in splošno delovanje. Zadnja leta je živel v pokoju na svojem posestvu, kjer ga je dohitela lahka in srečna smrt, dve leti po težki izgubi dobre in blage žene. Bodi mu ohranjen spomin in lahka zemlja!

† **Učiteljič-članici Tonji Kraševičevi.** Jmrla je po dolgi, mukopolni bolezni. Bila je žrtev svojega poklica. Vestna in idealna v svojem delu se ni ustrašila nobenega

truda. Z veseljem je šla na delo naprej v samotno belokranjsko vas Črešnjevce. Mlado, neizkušeno, zelo inteligentno dekle ni v tej zapuščenosti pogrešalo družbe, saj je imela pred seboj neodoljne oči svojih ljubim otročicev. Vsaka skrb in temna misel je izginila poleg dece — Ze tu je dobila prvo kal bolezni. Zar si je hotela s pomočjo in premeniti učno mesto. Zašla pa je še v slabši kraj v gorsko vas Cemšenik. Tudi tu je delovala neumorno v prid mladini. V žalosnem novem času pri slabi učiteljski plači ni mogla misliti na počitek in zaraviljenje. Pozabljala je nase. — Seljala je v srca otročicev seme s trdnim upom, da obrodi nekoč tisočer sad. — Medtem je revica zbolela tako, da so ji pešale telesne moči, da ji je ginila moč in energija. Potrta in resignirana se je vrnila domov. Dve leti je trpela hude bolečine. Njena duša pa se je kljub temu še trdno oklepala nade, da skoraj zopet pohiti med ljube otročice vzgajati in učiti. V tem je videla svojo bodočnost, svojo edino srečo. Ni ji privoščila usoda te sreče. Strte so ji bile vse nade in upi. Iskreno je želela delovati za mladino in narod — a morala je zatistniti oko, izdihnila je svojo preblogo dušo v 27 letu svoje starosti. Z vsa čisto nedolžno ljubeznijo so se je oklepali otroci. Vse kolegince in kolegi, ki so poznali to značajno dekle, so jo spoštovali in ljubili. Zdaj počiva v hladnem grobu. Duh njen pa živi in bo živel med potrtnimi kolegincami.

— **V uvaževanje višjemu šolskemu svetu.** (Iz krogov učiteljev beguncev.) Pripeti se v zadnjem času, da potrka na vrata višjega šol. sveta kak učitelj iz zasedenega ozemlja, ki želi priti v Jugoslavijo in poprosi za nameščenje tu. Ako je bil prejšnje dni zopet kak zastopnik Slovencev iz zasedenega ozemlja pri imenovanem uradu, tedaj ne naleti na dobro. Sprejem ni preveč prisrčen in tovariš odhaja užaljen, ker ga pade nazaj v sužnost! Da ne bo nepotrebnega prekanja in nesporazumljenj — opozarjam višji šolski svet, da imamo svoj klub, ki je naš zastopnik in na katerega se je obračati po informacije. Drugič — konstatiram, da prihajajo na višji šolski svet večkrat taki elementi delat razpoloženje, ki bi jih mi nagnali „s palico“, ako bi bili navzoči. Učiteljsvo zasedenega ozemlja ve brez vsiljivih „varuhov“, kaj je njegova dolžnost napram narodu!

Omogočite našim otrokom študij na tukajšnjih šolah z izdatnimi gmotnimi podporami! Zagotovite učiteljsvo, da ima tu zaslobno v moralnem in gmotnem oziru v slučaju preganjanj in uverjeni bodite, da ne bo prihajal sem nihče, ki ni prisiljen zapuščati domače grude po nevzdržnem položaju. Če pa prosijo sedaj nekateri za nameščenje radi družinskih zadev, ne zavračajte jih brezpogojno in jim ne žalite duše, ki tako silno trpi zaradi nesreče, v katero so prišli zaradi okupacije.

K sklepu pripominjam še, da nisem napisal tega iz nikake osebnosti, ampak edino v namen, da opozorim pristojne oblasti, da si ni treba pustiti vplivati po nikomur glede nas. Učiteljsvo in duhovščina iz zasedenega ozemlja imata skoro brez izjeme čisto vest in ponosno lahko trdita, da sta izpolnila svojo narodno dolžnost: česar marsikateri „informator“ viš. šol. sveta ne more trditi o sebi, ker se je spomnil nanj šele, ko je nastalo okoli njega sumljivo prazno in so morali najboljši pobegniti, da so rešili — glavo.

— **Orbna nadaljevalna šola v Ljubljani.** Osrednje društvo kovinarjev je napravilo letošnjega leta 3. marca vlogo na poverjeništvu za uk in bogočastje, v kateri pozivlja, da naj se vendar že enkrat po petih letih te šole zopet tvorijo. Nato je gorimenovano poverjeništvu odgovorilo, da se šole vsled tega ne otvorijo, ker občina ljubljanska noče prispevati tega kar li pritiče. Občinski svetnik sodrug Mihevc je nato v predzadnji seji občinskega sveta župana interpeliral. Nato je v zadnji seji dobil odgovor, da se obrtno nadaljevalne šole z novim letom prično. Tedaj šlo je za borih 8300 kron in teh občina celih pet let ni imela za uboge vajence.

— **„Selbsthilfe der Lehrerschaft Steiermarks“.** Uprava društva nam javlja: Od zadnjega opomina v septembru sta dva nova smrtna slučajja i. s. 177 in 178. Umrla sta: 19. sept. učiteljica Marija Schöpfer in 3. oktobra voditeljica Roza Labres. Vplačati je po štiri krone v smislu društvenih pravil. Opozarjamo učiteljsvo, ki je še prizadeto, na sporočilo uprave.

— **„Glasbena Matica“ v Ljubljani** je izdala v svoji zalogi klavirski album za slovensko mladino od profesorja Pavčiča. Ta album obsega vse najlepše slovenske narodne pesmi prirejane za klavir ter se uporablja tudi lahko v svrhu pouka. Izvod stane 16 K in se dobi v zalogi „Glasbene Matice“ v Ljubljani, Gosposka ulica št. 8.

Naša zemlja — ire-denta.

§ **Tovarišem onkraj demarkacijske črte!** Moraa zize pricujoča številka „Tovariseva“ z vsem stranom božjim preko črte in najde mirno zatisje pod streho tega ali onega ljubega nam tovariša. Ce tečaj uspe naš list na ta svoj cilj, prosimo vse drage tovarise in tovarisece onkraj črte, da se nas biogovoiijo vcaših spomniti s kako notico: v vsakem drustvu je kaj novega, v vsakem kraju kaj posebnega. Dobrodošla bi nam zlasti poročila zborovanj učiteljskih drustev, iz vsega zasedenega ozemlja! Seute torej, spisite ter oddajte poročilo kakemu sv. jemu znancu, ki oddaja k nam v domovno svobodo!

Veselejše in srečnejše No. 6 leto želi vsem onkraj nesrečno črte!

P. P. Dostavek: Gornji apel velja tudi tovarišem in tovarisicam iz zasedenega ozemlja, ki bivajo danes to stran premirne črte. Prosim bi jim, da važne novice, zadevajoče šolstvo in učiteljsvo v zasedenem ozemlju, sprati sporočajo na naslov „Uč. Tovarisa“!

§ **Manifesiacijski shod visokošolskega dijaštva.** Dne 14. t. m. se je vršil v Ljubljani shod visokošolskega dijaštva, ki je bil v prvi vrsti naperjen proti ogroženju naših krajev ob Jadranu in proti okupaciji našega ozemlja po Italjanin. Med drugimi sta bili sprejeti tudi sledeči dve prav krepki resoluciji:

1. Najodločnejše protestiramo proti poizkusom otrgati naše Primorje, Gorico, Trst, Istro, kško od živega telesa enotne domovine in se bomo v imenu prava in kulture z vsemi silami borili proti takim napadom na obstoj naše kulture in razvoj našega gospodarstva.

2. Obračamo se na kulturni svet in predvsem na avantgardo nacionalne in socialne misli, na akademsko omladino cellega sveta, s pozivom, da čuje glas obupanega ljudstva ob Adriji in prepriči v interesu kulture in človečanstva, da ne nastane nova Alzacija—Lorena.

Veseli nas ta energični nastop naše akademske omladine. V tem svetem boju stoji za njo enodušno vse slovensko učiteljsvo!

§ **Ciril-Metodova družba kliče vsem,** ki imajo smisel in voljo delati nesebično za rešitev naših bratov: „Skrbite in pridobivajte gmotnih sredstev, da uresničite Družba svojo zadnjo, a najtežavnejšo nalogo!“ Pred nekaj dnevi smo čitali, da se misli resno na otvoritev družbine šole pri Sv. Jakobu v Trstu. Sedanji dohodki so veliko premajhni. Vsi sloji našega naroda naj tekmujejo pri nabiranju gmotnih sredstev, da podpremo naše brate in sestre zlasti pa njihovo deco, da nam ne utone v morju tujnstva. Potreba je velika, zato vsi na delo!

§ **Pouk o neodrešenih pokrajinah.** Vsled razpisa poverjeništvu za uk in bogočastje z dne 10. oktobra 1919, št. 4358, naroča višji šolski svet, da naj posvečajo ljudske in srednje šole v Jugoslaviji pri pouku posebno pažnjo neodrešenim pokrajinam in da naj skušajo vzbujati v mladini zanimanje za te kraje.

§ **Pričetek pouka na ljudskih šolah** v slovenskem delu goriške dežele je bil 1. oktobra t. l. Civilni komisariat v Gorici je razposlal ob začetku šolskega leta na vsa šolska vodstva okrožnico, v katerih naznanja, da je staršem na razpolago, ali hočejo svoje otroke še nadalje pošiljati k verouku li ne. Verouk je tedaj neobligaten predmet in se ima učiti v času izven šolskega urnika. Starši, ki nočejo, da bi jim otroci zahajali k temu pouku, naj kratkoma obveste šolskega voditelja.

§ **Slovensko učiteljske v Tolminu.** Dne 4. novembra se je zaključilo šolsko leto pripravnice za učiteljska v Tolminu, ki je začelo 1. junija in trajalo tedaj 5 mesecev. Gojencev je bilo okrog 40. Večina je bila s tolminskega okraja. Učenci so bili preskrbljeni z vsem brezplačno v konviktu „Francesco Scodnik“, ki je nastanjen v postopju tolminske ljudske šole. Ker je bilo v posloplju premalo prostora, so skrčili ljudsko šolo na tri razrede. Zunan zavoda stanujoči dijaki so plačevali za hrano do 4 lire dnevno in sobo do 40 lir mesečno, kar znaša z drugimi potrebščinami do 200 lir mesečno. „Goriška Straža“ z dne 20. novembra piše k temu: „Koliko staršev bo zamoglo žrtvovati na leto za svoje otroke po 2000 lir?! Bojimo se, da se zgodi potem tako kakor na gimnaziji v Idriji, da se bo dalo naštetih število učencev na prste. Učiteljev manjka v deželi tretjina! Šolske razmere so take kot pred 50 leti! Kaj je narodu šola, ve danes vsak izmed nas.“

§ **Razglas civilnega komisarijata v Tolminu:** „Dne 30. novembra se vnovič otvori zavod „Francesco Scodnik“. Sprjeti bodo gojenci in gojenke pripravnice in prvega slov. tečaja za učiteljske, ki so

dosegli 14. leto in niso prekoračili 17. leta. Za revne in pridne gojence in gojenke bo v konviktu nekaj brezplačnih in polovčnih mest. Plačilo znaša mesечно 120 lir oziroma polovico. Pri sprejemu se plača taksa 5 lir. — Tako se ustvarja učiteljske v Tolminu, kjer ni prostora za tak zavod, ki spada edino le v Gorico.

§ Školski konvikt v Tolminu. Ker je Tolmin popolnoma porušen in ni dobil v njem stanovanj za dijake, je naša oblast ustanovila v Tolminu za gojence in gojenke slovenskega učiteljskega zavoda „Franc Skoulik“ „FrancESCO Školski“. Kdo pa je ta za mater našo tako zaslužni mož? Franc Skoulik je bil rodom Slovenec ter je leta 1845. udeležil se avstrijske vojske in stopil med italijanske prostovoljce. v ream italijanski vojski se je povzpeli do časti generalnega majorja in umrl leta 1870. v Milanu. Tako se danes sveti ime tega slovenskega konvikta na zavodu, ki naj vzgaja slovenski učiteljski naraščaj v zasebnem ozemlju Kavhatej zavoda in preteklinja sta italijana. Naksen namen matata, kaže ime zavoda!

§ Boj za slovenske šole na Goriškem. „Goriška Straža“ je priobčila pred nekaj dnevi članek, v katerem piše med drugim: „Dajte nam nazaj naše šole, katere smo si tekmo do let priborili in katere so torej naše! Dajte nam ljudske, napačevane, obrabne, strokovne, knjižne, srečne in sprosti vse naše šole dajte nam nazaj, ker mi nocojmo analfabetov, mi smo narod, ki hoče učiti, živeti in napredovati! Brez šole in napredka! Kdor ne napreduje, mora nazadovati, a kdor nazaduje, mora polagoma propasti. A nam se hoče življenja, mi nocojmo živeti, zato ja — dajte nam šol!“

§ Otvoritev deželne kmetijske šole v Gorici zanimajo goriski Slovenci. „Goriško kmetijsko društvo“ je povzelo potrebne korake na pristojnem mestu. Do pa imelo kaj uspeha, pokaze biznija bodočnost. Za goriško kmečko prebivalstvo je otvoritev nujno potrebna.

§ Otvoritev slovenskih šol v Trstu? Brzobjavka iz kima 15. decembra poroča, da se je ljudski poverjenik za Trstorje izrekel za zopetno otvoritev slovenskih šol v Trstu. Vajeni smo bili na take izjave od laške strani, zato si ne obetamo uosti od njih.

§ Novi šolski nadzornik. Italijani kaj pridno pometajo z našimi slovenskimi nadzorniki. Pred kratkim časom so odstavili od nadzorništva Frana Sivca v Gorici ter imenovali na njegovo mesto za goriško okolično prav maaega gimnazijskega supienta bonesa, ki ni vreden, da odveže čevlje svojemu slovenskemu predniku! Pa saj Lahom ni do tega, da sedi na nadzorniškem mestu strokovnjak; glavno je, da je novi mož njihov priganjač!

§ Edina slovenska lista v zasedenem ozemlju sta tržaška „Edinost“ ter na novo ustanovljena „Goriška Straža“, ki izhaja vsaki četrtek v „Narodni tiskarni“ v Gorici. Dosej je že izšlo 12 števil tega lista. Tretji sicer slovenski, a v italijanskem duhu pisani list je „Goriški Slovenec“. V Pazinu izhaja hrvaški „Pučki prijatelj“, katerega tiskarniške prostore so pred nedavnim časom napadli laški banditi ter prizadali listu nad 100.000 lir škode.

Književnost in umetnost.

Engelbert Gangl: „Vinski brat“. Zbrani spisi za mladino v. — V Ljubljani 1919. — Založba: „Društva za zgradbo Učit. konvikta“. — Cena vez. knjigi 7 kron. —

Martinek, sin - edinec belokrajinskih staršev, študira v Novem mestu. Prevelika popustljivost in vzgojno neumevanje staršev ga že prvo leto študija počasi navajata k strasti pijančevanja; zakaj „ob nedeljah in praznikih je prihajalo na mizo tudi vino iz očetove kleti ki je napajalo ješče ljudi pa tudi Martinka.“ Tudi denarja je imel sja vedno dovolj. Dajala sta mu ga oče in mati za približek „nerada sicer, ali tako je hotela imeti Martinkova razvada in materina zaslepljena ljubezen.“ (Str. 15.)

Martinek zaide v mestu v slabo tovarišijo. Gorja, ki se je iz tega rodilo, ni bilo mogoče več udušiti. Postal je tako vaju vinu. „Ze doma ga je pil, pa tudi pri gospodinji ga je dobil vsak večer po kupico, ker je bilo tako domenjeno med očetom in gospodinjo. (Str. 21.) Zapeljivec Ploh še podžge v Martinku strast do alkohola in nikotina. Nič ne pomagajo nasveti profesorjev, tudi ne opomini — z Martinkom gre navzdol.

Usodni večer — predvečer ravnateljvega godovanja — zapiše v knjigo Martinkovega in Plohovega življenja vest o izključitvi iz zavoda. Ploh odide s cirku som Fumagalijem med komedijante, Martinek izstopi iz šole. Še bi bila dana prilika

Martinku poboljšanju pri trgovcu Hranilovicu, toda stara navada pijančevanja ga ne zapusti tudi ob stregi vzgoji gospodarja. Martinek propada vedno bolj. vsled zaosti nau izgubljenim sinom jaine oče mirati, dokler srečanje ne onemore. Vsa martinkova prav, vse njegove misli se utopijo v alkohol. In ko se strasna resnica dvigne tudi pred materinimi očmi: „Kamemu svojemu sinu ni več restive! Nikoli več ne ostane!“ (Str. 100.) takrat tudi ona z bolestjo reze k počitku.

Delec martin postane notorichen pijanec. „Treba je vsako jutro krepkega pozirka zganja, da mu je kri zaigrana po žilah, da je on zopet mož na svojem mestu! in zvečer je bilo treba tudi zganje pjače, da je izaje nitreje zaspal. Med jutrom in večerom pa kadarkoli, samo, da je bilo bilo mokro.“ (Str. 102.)

Se mlad, toda ves izpit in izmozgan najde martin srečanje smrti v valovih kolpe. V največjem siromastvu konca tudi rloh. —

motiv, ki ga je sprejel Gangl za vodnika svoje povesti, ni nov. Strasti pijančevanja in njegve posledice srečujemo v več povestih slovenske literature; tudi v mladinskih spisih. vprašanje pa je: vkoliko vsi dosežani spisi z isto vsebino res ogovarjajo namen, ki ga imej knjiga — kakaj venke važnosti je v kakšni obliki je snov podana: ali je sprejemljiva za sred, kojim je pisana. In to je umetnost mladinskega spisa: vsaka mladinska knjiga, dajisi tudi razvesejivega značaja, imej kot končni cilj: vpliv poučnega biti skriten kazalec k opomenitvi npravne vzgoje čitateljeve.

Gangl posega v življenje, ki mu je dodobra znano: dijaška leta, belokrajna, siaba vzgoja, slaba tovarisija itd. zato se ni cuditi, da se vse dejanje in vse siike pestro, živo in jasno vrstijo pred čitateljem! Tonko resnice in življenja je v povesti, da ni mogoče dvomiti nad končnim vzgojnim uspehom knjige. Povdarek pisateljev leži na posledicah slabe vzgoje doma, slabe tovarisije in na demom alkoholu. In bas to je ono zlo, ki ga ravno po prestali vojni srečujemo vsepovsod. Zato bo knjiga dobrodošla v prvi vrsti šolam, pa tudi oni mladini pubertetne dobe in staršem samim.

Jezik je bogat, poln besednega zaklada (str. 6, 11, 29, 83), kar najdemo že pri vseh prejšnjih Ganglovih spisih.

Siike so vestno izdelane v tehniki, toda slabo uvrščene in tupatam za mladino malo nejasno začrtane (str. 48—49).

Tone Gaspari.

„Jugoslovanski učiteljskičnik“ je naslov listu, ki je pričel izhajati ob prevratu kot glasilo našega naraščaja. V prvi številki prinaša pod naslovom „Naša organizacija“ pravila organizacije učiteljskičnikov in učiteljskičnic v Ljubljani. Izšlo je dosedaj šest števil. Ta nov pojav je zelo razvesejiv in je toplo pozdravljati, ker je izdajanje glasila za naš naraščaj že zdavna potrebno. Tiska se sedaj v 500 do 600 izvodih. Opozarjamo učiteljstvo na ta list in pozivljamo hkrati naša društva, da podpirajo gibanje našega naraščaja. — Prijave sprejema tudi naše uredništvo.

Dr. Jernej Demšar: „Spolne bolezni“. Z ilustracijami. Zbirka političnih, gospodarskih in socijalnih spisov III. zvezek. V Ljubljani 1919. Izdala in založila Tiskovna zadruga v Ljubljani. Cena 6 K. — Po pošti 50 v več.

Spolne bolezni pri nas pred vojno niso bile bogve kako razširjene. Vojna pa je v tem oziru napravila ogromne škode. Zanesla jih je v zadnjo gorsko vas in tisoči našega naroda sedaj trpijo na njih. Ne samo sedanjí rod, v še večji meri je vsled njih v nevarnosti naše potomstvo. Zdravnik strokovnjak opozarja v pravkar izišli knjižici nanje, jim napoveduje boj in skuša njihov pogubonosni vpliv čimbolj zmanjšati. Nevednost, alkohol in prostitucija so največji pospeševalci spolnih bolezni; zlasti nevednost in nepoučenost sta jim največkrat vzrok. Napačno je o spolnih boleznih molčati. Dr. Demšar skuša vse to s svojim spisom doseči. V lepi in delikatni obliki razpravlja v posameznih poglavjih o kapavici, o mehkem čankarju in o sifilidi ter pojasnjuje postanek in potek bolezni s 14 slikami, ki so že same na sebi v stanu, da povzročajo bojazen in s tem varovanje pred boleznijo. V nadaljnjih poglavjih razpravlja strokovnjak o tem, kako naj se varujemo pred spolnimi boleznimi, kako se iste zdravijo in kaka navodila so potrebna za bodoče zakonce. Knjigi je pridejanih 14 slik, deloma med besedilom največ na posebnih priloženih polah. Knjigo prav toplo priporočamo vsem onim, ki se nevarnosti hočejo obvarovati pa tudi vsem staršem, da poučijo odrasle sinove in hčere. Knjižica se naroča v Tiskovni zadrugi v Ljubljani, Sodna ulica št. 6.

Brnarjeva »Čitanka za meščanske šole«, I. del, je izšla. Cena vezani knjigi 14 K.

Najnovejše vesti.

Poročilo našega odposlanca iz Beograda.

Ze v bivši Avstriji se je borilo učiteljstvo dolgo vrsto let za podržavljenje ljudskega in meščanskega šolstva in priznanje učiteljstva za državne uradnike. Ta boj se nadaljuje sedaj tudi v naši mladi državi. Ko je bil sedaj veljavni novi šolski zakon z dne 23. jul. 1919 sankcioniran, smo mislili, da je dobojevan ta boj, ker clen 33. omenjenega zakona jasno govori, da so učitelji in učiteljice državni činovniki. Toda, ko je vlada predložila pred nekaterimi tedni načrt uradniške pragmatike, ki določa uradniške plače in jih uvršča v činovne razrede, so nas popolnoma prezrli. Zaveza je v soglasju s hrvaškim Savezom in s srbskim Učiteljskim Uduženjem odločno zahtevala, da se uvrsti učiteljstvo v uradniško pragmatiko, a vlada nam ni ugodila, ker tudi uradniške pragmatike ni mogla uveljaviti naredbenim potom.

Jasno je bilo sedaj, da se bo moral naš zakon z dne 23. jul. t. l. izvesti. Ker je pa v tem zakonu mnogo netočnosti, nejasnosti in pomanjkljivosti, je bil zavoljo tega potreben neposreden razgovor na merodajnem mestu. V to svrho sta šla dne 16. t. m. predsednik Zaveze L. Jelenc in poročevalec v upravnih zadevah pri višjem šolskem svetu za Slovenijo gosp. dr. Skaberne v Beograd, kjer sta imela v ministrstvu prosvete razgovor o izvedbi zakona.

V prvi vrsti sta zahtevala, da mora zakon stopiti v veljavo od dne 1. sept. t. l. A v tem pogledu nista dosegla ničesar. Vlada prizna, da govori zakon v prilog

učiteljstvu, a iz finančnih ozirov se to ne da izvesti. Zakon se izvede od 1. dec. t. l. v dinarjin, izplača po valuti v kronah. — Sani pravijo, da nam je odprta pot pritožbe na parlament in državno sodišče.

Dalje je bil razgovor glede stanarine in kuriva. To placujejo v Srbiji in na firvatskem obcine. Za Slovenijo se bo skušalo doseči s posebno naredbo, da prevzame te stroške zacasno država. S posebno naredbo se bo izkušalo doseči zvisanje draginskih doklad in uredba plač meščansko-soskega in drugega strokovnega učiteljstva. Učiteljice ženskih ročnih del, ki jim zakon tudi ne omenja, se uvrste v iste plačilne vrste, kakor otroške vrtnarice. Doseglo se je, da se učitelji in učiteljice takoj po usposobljenostnem izpitu uvrste v plačilno vrsto; učiteljem vojakom, ki zaradi vojne službe niso mogli napraviti v pravem času usposobljenostnega izpita, se bo stiel zamujeni čas v pokojnino in v napredovanje v plačilne razrede.

Najvažnejše za nas je pa zagotovilo, ki ga je dobil naš odposlanec in zastopnik vlade v ministrstvu za prosveto in v ministrstvu za konstituanto, da se v prihodnje uradniško pragmatiko zanesljivo uvrsti tudi učiteljstvo, in sicer v kategorijo B. Slednjič smo se sporazumeli tudi glede našega zastopnika in poročevalca v naučnem ministrstvu. To vprašanje bo rešeno v najkrajšem času.

V zavesti, da je bilo marsikaj doseženo v korist učiteljstva, je zapustil naš odposlanec Beograd.

Izdajatelj in odgovorni urednik: **Fran Marolt.**
Last in založba „Zaveze jugoslovanskega učiteljstva“.
Tiska „Učiteljska tiskarna“ v Ljubljani.

Naši himni:

- 1. Lepa naša domovina.
- 2. Bože pravde.

Dvoglasno s spremjevanjem harmonija za šolsko mladino uredil **Fran Marolt** Cena 1 krona. Naročila sprejema le Učiteljska tiskarna

Ženitna ponudba.

Uradnik na deželi, 50 let star, vdovec, išče 35 do 40 let staro družico k trojimi majhnimi otroci. Slika s pismeno ponudbo naj se pošje pod št. 520 poštno-l.ž.č. Zgornje Trušnje via Velikovec (Koroško).

Naš denarni zavod.

Gesto: Kar plodonosno naložim, v pomoč le sebi podarim.

Hranilnica in posojilnica „Učiteljskega konvikta“ v Ljubljani

registrovana zadruga z omejenim jamstvom. Promet do 30. nov. 1919 **K 309.510 78.** Uradne ure: Vsak četrtek in vsako soboto od 12. do 12. ure popoldne.

Vsakovrstne šolske zvezke

lastnega izdelka

priporoča

Učiteljska tiskarna, Ljubljana,

Frančiškanska ulica 6.

Največja slovenska hranilnica!

MESTNA HRANILNICA LJUBLJANSKA, Ljubljana, Prešernova ulica 3,

je imela vlog koncem leta 1918 . . . K 80.000.000— rezervnega zaklada . . . „ 2.500.000—

Sprejema vloge vsak delavnik.

Za varčevanje ima uvedene lične domače hranilnike.

Hranilnica je pupilarno varna.

Dovoljuje posojila na zemljišča in poslopja proti nizkemu obrestovanju in obilgatnemu odplačevanju dolga.

V podpiranje trgovcev in obrtnikov ima ustanovljeno **Kreditno društvo.**